

Lidt fra spillemandsbogen VI.

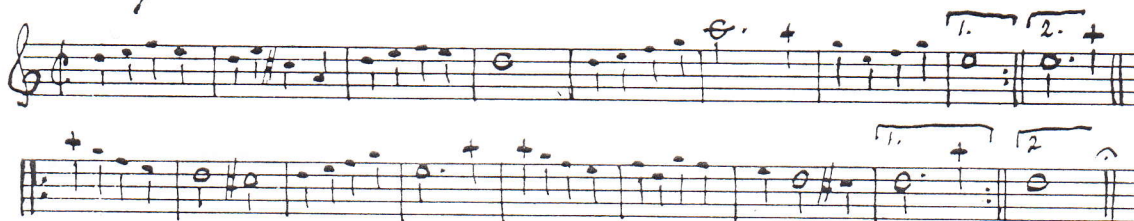
Blandt de mange turdanse, kontradanse, valse o. s. v., som ganske naturligt er de hyppigst forekommende danse, man træffer i spillemandsbøgerne, støder man af og til på en melodititel, der kalder på ens nysgerrighed, f. eks. den vi lige vil kigge lidt på, pandekagedans. Og interessen bliver ikke mindre, når man spiller melodien igennem, for den synger med sine lidt højtidelige mol-klange om en tid langt tilbage, ja måske om en tid, da kampen mellem de gamle kirketonearter på den ene side og dur og mol på den anden side var i fuld gang, og hvor dur-mol jo gik af med sejren. Og den minder om en tid, da dansen »trådtes« på en ganske anden vis — uden man derfor skal tro, at alt den gang gik adstadigt og værdigt til, nej slet ikke, dansen kunne i hine gamle dage ofte vække forargelse og øvrighedens forbud ved sin vildskab og uhøviskhed. Hvilke tider, spørger De sikkert om, ja den danske spillemandsbog giver intet svar direkte, den er endda så tavs, at den hverken bringer årstal, ejernavn eller egnsangivelse. Ja men kan vi så komme videre? Jo, det skulle nok være muligt, selvom det bliver med »vistnok« og »måske«.

Først undersøger man bogens melodistof grundigt, sammenligner det med andre bø-

gers og kommer til det resultat, at stoffet meget ligner det, der træffes i østjydske nobebøger, og tiden synes herigennem at kunne henføres til 1830—1850 — eller måske lidt tidligere. Men alt det fortæller endnu ikke noget om den nævnte melodis alder og herkomst, om den nu også er så gammel, som den lyder til, og om den er af dansk eller udenlandsk oprindelse.

Her kommer først litteraturen os til hjælp på en ganske morsom måde. Måske kan lige indskydes, at vil man studere den europæiske dans' historie, er for middelalderens vedkommende litteratur og billedkunst meget vigtige kilder, ja tit de eneste, til en nogenlunde sikker viden. Uden ord og billeder ville vi jo i dag ikke kunne have noget indtryk af dansen i Danmark på folkevisens tid. Nå, det var blot en lille parentes. Den forfatter, vi skal vende os til for at få lidt at vide om pandekagedansen, er Poul Martin Møller, og ham kender forhåbentlig alle. Måske bedst fra digtet »Glæde over Danmark«, der begynder: »Rosen blusser alt i Danas have«, skrevet da han som præst ombord på en kinafarer var på rejse til østen og derude stærkt længtes efter en »Kløvermark til middagsro«. Også den — desværre — ufuldendte novelle »En dansk

Frankrig ca 1600. Ballet.

Danmark ca 1800. Pandekagedans.

Students Eventyr« rangerer højt i guldalder-tidens digtning. Men før han gik i gang med denne novelle, havde han tænkt sig at skrive en historisk roman, der skulle foregå på grevefejds tid, da modsætningen mellem kato-licismen og den ny lutherske lære jo sikkert også kunne give en digter stof nok til en in-teressant roman. Også dette udkast blev al-drig gjort færdigt, men der er efterladt så mange skitser, at vi en tid kan følge en stu-dent, der iøvrigt senere går over i »En dansk Students Eventyr« som den krøllede Frits. Denne student, der er blevet træt af sine stu-deringer, strejfer om på Sjælland og møder her en herremand, med hvem han slutter ven-skab, noget herremandens moder dog slet ikke finder behag i. Selv er han dog af en ganske anden mening, idet han åbenhjertigt siger til hende: »I mener, han er en omstry-gende spillemand, og jeg en herremand. Jeg vil ikke have noget med adelige folk at be-stille, i ridderlaug er jeg til overs. Der sidder jeg som en synder i skammekrogen, fordi jeg ved, det adelige pak griner ad mig. Endnu har jeg ikke glemt den frøken trinletpåta, som ifjor lo mig i mine åbne øjne, da jeg vil-le føre pandekagedansen op« — ja her har vi altså en omtale af denne dans, men har vi mere? Vi kan prøve at »fantasere« lidt:

Poul Møller har vel næppe kendt noget til dansemusikken på reformationstiden, men da han på den anden side sikkert heller ikke har grebet dette mærkelige dansenavn frit ud af luften, må han ved en eller anden lejlighed have hørt navnet, ja måske set dansen, vel i barndommen eller ungdommen, før han kom til universitetet. Og her kommer igen det østjydske ind i billedet. Hans oldefader var møller i Gauerlund, mellem Vejle og Fredericia, hans bedstefader blev gårdmand i Stoustrup, tæt uden for Fredericia, hvor Poul Møllers fader, Rasmus Møller, blev født. Denne Rasmus Møller blev senere præst i Uldum ved Vejle, og her fødtes Poul Møller i 1794. Ganske vist flyttede familien i 1802 til Købelev på Lolland, men også der har der jævnligt været talt om jydske minder, navnlig efter at Rasmus Møller som biskop var flyt-tet til Maribo, hvor en broder var amtsfuld-mægtig. Her har der tit ved en pibe tobak været talt om de gode, gamle dage i Jylland, så der synes at være god mening i at antage, at Poul Møller har navnet pandekagedansen gennem sin tilknytning til Vejle-Fredericia-

egnen, hvad der igen stemmer godt med for-modningen om, at spillemandsbogen, hvori melodien findes, er østjydske. I så fald må den have været kendt og vel også danset i det 18. arhundredes slutning.

Længere når vi — uden flere kilder — ikke i Danmark. Men vi er ikke færdig med den endnu: tager vi til Frankrig, kan melodien føres meget længere tilbage. Under Ludvig den 14. — altså i sidste halvdel af det 17. århundrede — levede der i Paris en musiker ved navn Philidor, der foruden at passe mu-sikken også var hjælpebibliotekar ved det kgl. musikbibliotek i Versailles. Og her havde han rig mulighed for at samle en mængde gamle noder, deriblandt danse som havde væ-ret spillet ved hoffet siden omkring år 1515. I denne samling, som for en stor del er beva-ret under navn Collection Philidor, findes også en melodi, der i forbløffende grad ligner vor pandekagedans, men som her er et in-strumentalt forspil til en ballet »danset under Henrik den 4.s regering år 1601.« Og så van-drer da denne lille melodi fra det franske hof ad ukendte veje til en jydsk landsby, får undervejs en ny 2. reprise — der iøvrigt klæ-der den gamle melodi udmærket — og bliver danset af jydske bønder, dog sikkert noget tungt i fodslaget, som pandekagedans.

Selv om der som sagt nu næppe findes en beskrivelse af dansen, kunne måske en eller anden alligevel have sin morskab af dette be-skedne forsøg på at se, hvad der — foruden de almindelige danse — også kan gemme sig i en ganske almindelig landsbyspillemands gulnede nodebog.

H. V a d T h o m s e n.